

ВАРНЕНСКИ

КОРЕНЯКЪ

Органъ на Културно-Просвѣтното Икономическо Дружество Варненски Коренякъ

Брой 1 лв. Год. абонаментъ 25 лв. Излиза двуседмично Редакция и администрация въ клуба — Варна, 6-й Септемврий № 29. Обявления се приематъ по споразумение Брой 1 лв.

ВНИМАНИЕ ВАРНЕНЦИ!

Споредъ изявленията на кметна гр. Варна г. Инж. Мушковъ (бр. 5903 отъ 25.1. т. а в. „Варненски Новини“) Варна и присъединенитъ ѝ него села ще избиратъ на III т. г. 12 общински съветници. Споредъ закона избирателъ ще бъдатъ раздѣлени на района и всѣки жителъ на общината, който по закона притежава качества на избирателъ, ще може да се кандидатира за общински съветникъ въ единъ отъ 12-тъхъ района, независимо отъ това въ кой районъ живѣе. Споредъ изявлението на г. Кмета, желанието на г. М-ра на Вътрешнитъ райони и на цялото правителство било въ предстоящитъ избори да могатъ да се избиратъ за членове на общински съветници най-достоинитъ, най-достоинитъ и най-почетнитъ граждани защото отъ резултата на този изборъ ще зависи добриятъ ходъ и плодотворната дейностъ на бъдещитъ общински съветници за правилното развитие и съвършенствуване на града. Сигурно не може да има, че отъ лицата, които ще влязатъ въ общинския съветъ ще зависи и съдбата на единъ градъ. Най-достоинитъ, най-компетентнитъ, най-почетнитъ, най-работливитъ, безспорно ще бъдатъ и най-полезнитъ за града общински съветници. Желанието може да си остане само като пожелание. Въпросътъ не е само до кандидатура и пожелание. Нужно е да се разреши сполучливо трудния въпросъ за града. Ни и по кой начинъ ще избиратъ най-достоинитъ и най-подходящитъ? Кандидатитъ ще поставятъ сами своитъ кандидатури, така повелява законътъ. Но при такива случаи, не винаги най-способнитъ и най-подходящитъ ще се кандидатира. Явява се пакъ нуждата отъ опорожностъ у тия, които ще избиратъ, защото избирателъ е, който чрезъ гласа си ще збере общинския съветникъ. Върху избирателя трѣбва да се издѣйствува, за да се избератъ най-достоинитъ, най-подходящитъ, най-подготвенитъ и най-компетентни. Какъ и по кой начинъ ще трѣбва да се издѣйствува върху избирателя? Ето трудния въпросъ, който чака своето разрешение. И въ миналото избирателя е попадалъ въ грѣшки,

но какво трѣбва да се направи, за да не се повтарятъ тия грѣшки и да се намалятъ, за да се получатъ по-добри резултати въ полза на града? Ние, гражданитъ на Варна, трѣбва сериозно да се занимаемъ за съдбинитъ на нашия градъ, защото сторената грѣшка мъчно се поправя. Време е да се занимаемъ отсега, за да не бъде после късно. Осторожностъ се налага при разрешаване на всички въпроси, свързани съ съдбата на нашия градъ. Апетъ за повече внимание къмъ всички отпращае ние, защото иначе рискуваме да изложимъ съдбинитъ на Варна на рискъ, който скъпо ще коштува на гражданството.

Борисъ Сакъзовъ

Индустрията въ градъ Варна и околията му.

Въ разстояние на 20 години — отъ освобождението ни до 1900 година — въ градъ Варна сж възникнали само нѣколко предприятия, едва заслужаващи названието фабрични, поради нищожнитъ си капитали, примитивната си инсталация и незначителното си производство. Това сж били две сапунарници, една паромелница, две заведения за сода и лимонада, една малка пивоварница, нѣколко тютюнджийници за рѣзанъ тютюнъ и една окръжна образцова желѣзарска работилница. Вънъ отъ тия, при гара Гебедже е била основана и първата българска стѣкларска фабрика, а въ с. Рѣка-Девня сж били въ действие 33 небетчийски мелници, отъ които 10 постепенно преобразувани въ „Търговски“.

Това състояние на индустрията въ Варна не е било за дълго време. Следъ 1900 година то започва бързо да се промѣня, особено следъ пълното прокарване на специфичната митническа тарифа въ 1905 и 1909 год. Отъ тогава въ гр. Варна възникватъ едно следъ друго повече отъ десетина предприятия, между които нѣкои напълно фабрични, като пивоварница „Галата“ (сега въ бездействие) и демонтирана), памучно-тъкачницата „Царъ Борисъ“, памучно-тъкачницата на Г. х. Дечевъ (сега известна „Текстиль“), голѣмата мелница „Сила“ (отпосле мелница „София“ — сега въ бездействие), две модерни кожарски фабрики (сжщо сега въ бездействие), три механизирани желѣзарски работилници и пр. Сжщевременно, старата стѣкларска фабрика въ Гебедже се отново преобразува, а най-голѣмитъ мелници въ Рѣка-Девня се превръщатъ въ валцови и съ най-модерни инсталации. Въ сѣдство на тия мелници възниква и единствена

ната тогава въ България фабрика за ютени издѣлия.

Това оживление на индустриалния развой на гр. Варна и околията бѣ прекратено отъ избухналата балканска война въ 1912 год. и отъ намѣсата ни въ голѣмата европейска война (1915—1918 год.)

Следъ свършването на войнитъ, презъ първитъ две години (1919—1920), индустрията ни отбеляза едно бавно съзвемане, поради затрудненитъ връзки съ чужбина за обнова на изхабения фабричен инвентаръ и за доставка на сурови материали. Следъ това време, обаче, отъ 1921 год. насамъ, стопанскиятъ животъ се постепенно нормализира и индустрията поема отново своя пътъ. Отъ тогава възникватъ въ Варна и района ѝ нови фабрични предприятия, между които една рафинерия за слнчогледово масло (доскоро въ бездействие, но напоследъкъ подновена), четири фабрики за консервирани зеленчуци, плодове, риба и пр., една за медни и алуминиеви издѣлия, три бояджийски за памучни прѣжди, една предачно-плетачна за вѣжа, канапи и пр., петъ металопрокатни за желѣзни и чугунени издѣлия, две за дантели и ленти, една за строежъ и поправка на короби, вагони, локомотиви и по една за тъкане на памучни платове, за макарони и фидета, за винена киселина и бикарбонати, за боядисване и химическо чистене на дрехи, за пастели, тебешери, бои, сапуни, взривни вещества, винервайсъ, безалкохолни питиета и пр.

Наредъ съ това разнообразие на индустриални производства, извършва се и едно постоянно разширяване на техническото усвършенствуване на самитъ предприятия, което днесъ издига Варненската индустрия като първостепенъ стопански факторъ въ цяла североизточна България. Памучната фабрика „Текстиль“, която е започнала само съ нѣколко тъкачни станове, днесъ разполага съ 700 такива и една образцова уредена предачница съ 15000 вретена за индустриални прѣжди. Така е и съ предачната фабрика „Царъ Борисъ“, която е повишила броя на вретената си до 15,000, приспособени, както и тия на „Текстиль“ за изпридане и на нашъ български памукъ Техническо разширение и усвършенстване е проявила и ютената фабрика „Кирилъ“ съ новитъ си производства на вълнени килими и фини дамски платове. Сжщо тъй и тъкачната фабрика на Пилософъ и Каракуневъ е обхванала вече всички видове цвѣтни платове за градска и селска консумация. Къмъ напредващитъ текстилни предприятия трѣбва да причислимъ и дветъ пасмантерийни фабрики: „Българска триколовъ“ и „Българско производство“ и особено вжарската фабрика на Бр. Цанкови & Киселъ, която е напълно замѣстила чуждестранния конопъ съ български, благодарение на новинсталираната си предачница.

Широки технически размахъ сж проявили и металообработващитъ предприятия „Вулканъ“, „Кораловъ“ и „Енги-

баровъ“, „Зантопуловъ“ и кооперация „Черно море“. Цѣлата тая индустрия, която първоначално е била единъ обикновенъ кърпачески желѣзарски занаятъ, днесъ се издига като творческа машинна техника, задоволяваща съ безкрайното разнообразие на издѣлията си не само техническитъ на селско-гражданскитъ стопанства и строителството дѣло, но и нуждитъ на самата ни индустрия съ машиннитъ си инсталационни изработки и ремонти. Нѣщо повече: както „Текстиль“ и „Царъ Борисъ“ сж първи съ памучното си производство въ страната, тъй и „Вулканъ“, „Кораловъ“, „Лормъ“, „Партамъ“ и „Енгибаровъ“ държатъ предно мѣсто — всѣки съ своитъ специални издѣлия.

По сжщия пътъ на постоянно усвършенствуване се движатъ и консервнитъ предприятия на Бр. Кирякови, фабрика „Боляринъ“, „Черно море“, и „Българска консерва“, които сж вече преминали отъ зеленчуковитъ и плодни консерви къмъ рибни и месни, а нѣкои — и къмъ домати и др. плодове износъ. Едно надеждно външно пазарно сѣ предприятие е и Бр. Теневъ за винена киселина и бикарбонати, съ тенденция да се развие въ една химическа индустрия за калцинирана сода, стипца, нишадъръ, сѣрна киселина и др., за производството на които могатъ да бъдатъ използвани и мѣстни материали.

Друго едно предприятие, проявило технически успѣхъ, е фабриката „Тѣстена индустрия“ за макарони и фидета, както и новото производство на безалкохолни питиета на кооперация „Съединение“. Най-сетне, съ бързото си развитие заслужава особено внимание първата по голѣмина и техника българска стѣкларска фабрика въ Гебедже съ дветъ си нови инсталации за джамове и порцеланови издѣлия и съ огромнитъ си генератори, които замѣстиха дървеното гориво съ наши пернишки вжглища. Къмъ тоя технически успѣхъ да прибавимъ и пълното замѣстване на чуждестраннитъ първични материали съ нашъ кварцовъ пѣськъ и каолинъ отъ известната мина при Шумну-бохчиларъ—Новопазарско.

Това е вкратце картината за възникването и развитието на Варненската индустрия и нейнитъ отдѣлни предприятия отъ освобождението ни до днесъ.

Но какво представлява тая индустрия въ своята цѣлостъ, като вложенъ капиталъ, двигателна сила, работилници, производство и пр.?

Споредъ една последна анката, Варненската индустрия брояща 40 предприятия, признати отъ закона за индустрията, ни дава следнитъ данни:

- 1.—Вложенъ капиталъ въ мѣста, постройки, машинария — надъ 400 мил. лв.
- 2.—Механич. двигатели 6,000 к. с.
- 3.—Административенъ и технически персоналъ, работници и работнички . . . около 6,000 д.
- 4.—Заплатено за тѣхъ годишно надъ 220 мил. лв.

5. — Производство на стойност повече от $\frac{1}{2}$ милиард лв.

Тия данни, които не обхващат мелниците в с. Ръка-Девня, а само 40 предприятия в гр. Варна, показват очевидно мощността на Варненската индустрия като стопански фактор. Както големината на вложения капитал в постройки и машинария (над 400 мил. лв.), така и мощността на двигателната сила (6,000 к. с.), издигат тая индустрия като първоразредна промишлена група в страната, а числеността на административния, техническия и работнически персонал (6,000 души), заедно с заплатените за него суми (около 220 мил. лв.), ясно показват нейната социална служба в живота на работнически народ. Най-сетне, количествеността на производството (повече от $\frac{1}{2}$ милиард лв.), което ежегодно нараства, е очевиден знак, че Варненската индустрия с своите издължия обхваща все повече вътрешния пазар в страната — до най-отстранените ѝ къщища.

И тоя промишлен успѣх на варненци, според нас, е най-важното сръдство за стопанското възможване на западна Варна — единственият почти лостъ къмъ предишното ѝ благосъстояние, което тя имаше нѣкога като пръвъ търговски градъ на България. Но затова се налага и едно особено внимание и грижи отъ страна на държавата къмъ промишления развой на Варна и околната ѝ, къмъ още по-усиленото закрепване и процътяване на нейната индустрия. Нашиятъ градъ, който изгуби Добруджа, а въ замѣна на това прибра хиляди пришелци отъ всички поробени български покрайнини, заслужава такава подкрепа, за да затвърди своето важно гранично положение и да се издигне като неуязвима опора срещу открития северъ.

Нека имаме съзнанието, че жертвите и богатата, които държавата би дала за промишления подеъмъ на Варна, не ще бждатъ безвъзмездно погълнати отъ нея, а ще бждатъ стократно възвърнати и вложени въ бждащето на България!

БЕЛЕЖКА. Въ една идуща статия ще посочимъ особните мѣрки и сръдства, които могатъ да бждатъ дадени съ съдействието на държавата за индустриалния развой на Варна.

Б. С.

Всѣки, който се интересува за Варна, трѣбва да стане абонатъ на в. „Варненски Кореняк“.

Протестът на варненските българи противъ тайния централенъ комитетъ.

(изъ архивата на Варн. музей).

Варненскиятъ руски вице-консулъ съ писмо № 7 отъ 12 юлий 1867 г. до Централния руски посланикъ Графъ Николая Павловича Игнатиева пише следното:

Имамъ честь да донеса на Ваше Превъзходителство, че варненските българи бѣха принудени отъ мѣстната турска властъ да подадатъ протестъ противъ действията и разпореджията на Тайния централенъ български комитетъ въ Букурещъ. Този протестъ билъ съставенъ и поднесенъ отъ одного изъ най-влиятелните въ Варна комиссионери, Никола Георгиевичъ. Хасанъ бей, като разгнѣвалъ протеста и видѣлъ на него само четири подписа, забелязалъ на Георгиевича, че българитѣ съ това искатъ да се присвѣтятъ надъ властѣта, що ли? И че той иска протестътъ да бжде подписанъ отъ нѣколко стотинъ българи. Когато Георгиевичъ отговорилъ на тая бележка, говорейки, че въ самата Варна българитѣ въобще сж малко и че четири подписа въ протеста се равняватъ на четиристотинъ подписа на прости люди, тъй като тия подписи сж подписи на най-влиятелните българи въ града, то градоначалникътъ, като се разсърдилъ отъ тия оскърбителни думи, изгонилъ отъ конака Георгиевича, взелъ назадь протеста и, тъй като на другия денъ било недѣля, той застава при вратата на бѣлг. църква съ протеста въ ръка, предлагалъ на всички, които минавали да се разпишатъ на него и, по такъвъ начинъ, наистина събралъ около 20 подписа.

Грубото обръщение на Хасанъ-бей съ Георгиевича оскърби туркашните българи, които решили, ако и за напредъ той се обръща по такъвъ начинъ съ него, то непременно ще отправятъ пратеници при Митхадъ паша да се оплачатъ и, молятъ за смѣна на Хасанъ-бей.

Армхиандритъ Иннокентий.

Хубавата Недѣлка

Презъ време на турското робство случитѣ на заграбване на християнски моми и жени, дори и отъ длъжностни лица, за да бждатъ помохамеданчени, сж били нѣщо обикновено. Много отъ тѣхъ, за да запазятъ своята честъ, завършили своя животъ мъченически. Такава една мома е известна въ Варна и Варненско подъ името „хубавата

Недѣлка“, за която сжществуватъ и народни пѣсни.

Тукъ предаваме сведенията, които събрахме за нея.

Недѣлка е била българка, родомъ отъ гр. Тулча. Отличавала се е съ своята извънредна красота. Имала коса, която стигала до земята. Презъ време на кримската война, когато руситѣ превзели гр. Тулча, комендантътъ на Силистренската крепостъ отвлѣкълъ отъ Тулча хубавата Недѣлка, която била тогава 16 — 17 годишна девойка.

Родителитѣ ѝ отчаяни стигнали въ Варна да търсятъ помощъ за нейното издирване. Презъ това време Недѣлка е била укривана подъ строга охрана, въ близкитѣ до Варна села: Ени-кѣй (Куманово) и М. Франга. Родителитѣ ѝ, като пристигнали въ Варна, обрънали се за помощъ и покровителство къмъ тогавашния варненски гръцки митрополитъ Порфирий. Последниятъ се оказалъ безпомощенъ въ случая. Презъ онова време силни на деня се считали европейскитѣ консули. Ето защо м. Порфирий намислилъ въ тоя случай, да прибѣгне до тѣхна помощъ. Той наедно съ родителитѣ на Недѣлка, отишелъ при белгийския консулъ Емануилъ Тедески. (Семейството Тедески произхожда отъ Марсилия. По народностъ сж евреи. Заселило се е въ Варна презъ 1837 год. Били двама братя, Емануилъ — Мариусъ Тедески и Адолфъ Салвадоръ Тедески. Последниятъ билъ френски и австрийски консулъ. Презъ време на възстанията сж оказвали голѣмо покровителство и на българи въ Варна, като сж ги спасявали отъ бесилка).

Следъ като се представили на Емануила Тедески и му изложили подробно за целѣта на тѣхното посещение, последниятъ дълбоко се възмутилъ отъ постѣпката на турския комендантъ и обещахъ своето застъпничество. Още веднага, облеченъ въ официалната си консулска униформа (последната се пазѣ въ Морския музей въ Варна), посрѣдъ нощъ, явилъ се при Али бей, комендантъ на Варненската крепостъ. Като изложилъ предъ него целѣта на своето посещение, поискалъ цѣлата полиция да бжде вдигната на кракъ за издирване на похитителя. Това е било срещу рамазана, когато много трудно е презъ нощѣта, да се разваля спокойствието на турскитѣ голѣмци. Цѣлата нощъ Емануилъ останалъ въ конака да чака резултата отъ издирването.

Комендантътъ — похитителъ, за да прикрие следитѣ на Недѣлка, искалъ да я отвлѣче къмъ Русе, за да спечели време. Полицията у-

спѣла да залови коларя, който билъ доведенъ въ конака и разпитанъ въ присѣствието на Тедески. Коларѣтъ отначало отричалъ да знае къде се намира Недѣлка, опасвайки се за живота си, но когато му било обещано, че животътъ му е пощаденъ, той далъ сведения за нея.

Тогава варненскиятъ комендантъ изпратилъ потеря по диритѣ на похитителитѣ, които щѣли да бждатъ настигнати между гореказанитѣ села; обаче тѣ въ това време като видѣли, че не е възможно повече да се укрива Недѣлка, убили я въ христалацитѣ на гората. Поерята чула сърдцераздираелнитѣ ѝ писъци, но я намѣрили вече мъртва, натоварили я на колата и привезли въ конака, дето чакали митрополитъ Порфирий и консулъ Ем. Тедески. На следния денъ био извършено погребението на мъченически загиналата Недѣлка извънредно тържествено.

Отъ Балкъ-пазаръ (Рибиятъ пазаръ) до гръцката съборна църква „Св. Атанасий“ била наредена въ шпалиръ френска джандарерия съ голи саби. (Това е било презъ време на кримската война 1866 г.) На чело на погребалното шетвие е вървѣлъ митрополитъ Порфирий съ цѣлото духовенство и мнозина ляденъ народъ. Въ църкватъ сж били събрани много офицери, на чело съ коменданта, който билъ заелъ мѣсто до владишкия тронъ. Следъ опѣлото гръцкиятъ учителъ Милтиядисъ прочелъ много тогавелна и смѣла за времето сиречъ, на гръцки езикъ. Въ нея той описалъ турскитѣ звѣрства и, най-после, като се обръналъ къмъ коменданта, завършилъ съ следнитѣ думи: „Нека просвѣтена Европа да види, въ защита на какви звѣрове е пратила отъ далечния западъ своитѣ чедъ, да проливатъ кръвѣта си“. Щомъ Милтиядисъ завършилъ речѣта си, единъ офицеръ му я взелъ отъ ръцетѣ Тѣлото било погребано въ двора на църквата „Усп. Пресв. Богородици“.

Тукъ предаваме една частъ отъ турска пѣсенъ за хубавата Недѣлка доколкото я запомнила една стара варненка:

Тулча чорбаджинънъ бень биръ
кжъ идмъ,
Хемъ нинеминъ, хемъ бобамънъ,
бень биръ назлж идмъ.
Тулчанънъ ичинде биръ мермеръ
дирекъ.
Даада бовуланъ дживане даянмъ
юрекъ.
Дараджикъ йолларданъ ейдже
гечилмъ
Оунъ аджи, татлж сую ичилмъ
Бана буну еденлеръ, ики кишиди

Антонъ Страшимировъ — София.

Нѣкогашна Варна.

До освобождението на България Варна бѣше крепостъ т. е. заобиколена бѣ съ „кале“: високъ камененъ зидъ и задъ него ровъ. По тоя зидъ имаше нѣколко крепостни жгли „табии“. Най-североизточната — „Ялдъзъ-табия“ — („Звездна“) бѣ срещу досущъ малката тогава морска градина. Въ тази „табия“ имаше винаги арабска военна музика, която бѣ прочута: стичаше се мало — голѣмо да я слуша.

Крепостниятъ зидъ обхващаше не само стария градъ, но и новата му частъ — „Ени махле“, и слизаше далечъ задъ турската държавна болница, до самата стара желѣзнична гара, кждето сжщо имаше голѣма „табия“. По крепостната стена се редѣха само нѣколко великолѣпни желѣзни порти, които се пазѣха отъ войници, а нощя се заключваха.

Турското сръдище на града бѣше „Мусалла“. Тя не бѣ по-обширна отъ сегашната стѣга съ сжщото име. Но колко живописна бѣше нѣкогашната „Мусалла“! Две стволести и клонати тополи засѣнчваха старинна чешма съ два буйни чучура. До чешмата стоеше мряморна „Мусалла“ — просната голѣма мря-

морна плоча върху две каменни колони. На нея турцитѣ опѣваха своитѣ по-видни покойници — предаваха ги на аллаха — „мус-аллахъ“, отъ кждето се бѣше създало и названието на стѣгата.

Подъ клонатитѣ тополи се редѣха низки маси съ дървени столчета: тукъ бейоветѣ сѣрбаха кафета, смучеха наргели, — „кефуваха“. И по „рамазанъ“ пакъ тукъ осѣмваха съ зурли и тжпани. Сжщо и байяма си празнуваха тукъ, като устройваха въ самата стѣга и „гюрюшъ“ т. е. „борби на пехливанъ“.

По източния жгълъ на стѣгата — мѣстото на послешния хотелъ „Преславъ“ — бѣха „аджемитѣ“ — низки дюгени на персийски, съ понаведени „джамлъци“, които откриваха ками и ножове съ окрасени дрѣжки. А жгълътъ къмъ сегашното „арменско кафене“ се заемаше отъ „ахтари“ — първични дрогерии.

Завоевателитѣ — турци трѣбва да сж били изненадани, когато сж превзели Варна: тѣ сж заварили тукъ население, което говори езика имъ, макаръ да не е мохамеданско. И сж проявили завоевателска мждростъ: северната по-голѣма частъ на града тѣ сж предоставили на това заварено население — гагаузитѣ. А сами сж заели южната частъ на града — къмъ пристанището и езерото. Тогъга турцитѣ имали

много строго: турскитѣ лозя, тѣхнитѣ излети и разходки бѣха на югъ, къмъ „Кавацитѣ“, западно отъ Галата (и по днешната градска частъ „Сесъ-севмезъ“): Така цѣлата северна половина на града и всичкитѣ лозя край морето и подъ рида на Франга бѣха предоставени на гагаузитѣ.

Тѣхното сръдище бѣше „Чингене-пазаръ“ — не голѣма стѣга подъ „Карабатака“. Въ нея имаше полицейски участъкъ отъ малка каменна сграда, при сжщо така каменна чешма. Навѣрно, тази стѣга бѣше наречена „Чингене пазаръ“, защото гагаузитѣ не се отдаваха на търговия — тѣ бѣха лозари и хамали на пристанището, — та бакалитѣ и търговцитѣ въ тѣхното сръдище бѣха обикновено пришелци отъ югъ, предимно гръци — островитени, които продаваха стокитѣ си съ голѣмъ шумъ.

Но „Чингене пазаръ“ имаше своята красота: тукъ бѣха не само кръчмитѣ съ най-хубавитѣ вина и ракии, но и отъ тукъ почваха две наведени на изтокъ улици, които откриваха морето.

А търговското сръдище на нѣкогашната Варна бѣше „Балкъ-пазаръ“: тукъ бѣха „кевгиръ-мазитѣ“ съ складове на стоки; тукъ бѣха сарафитѣ и голѣмитѣ търговски кантори. Търговцитѣ на изтока —

арменцитѣ — се чувствуваша въ християнскитѣ части на града: тѣ бѣха комай на вредъ праматаритѣ. Но тѣ „Балкъ-пазаръ“ господствуваха въ евреитѣ и гръцитѣ. На изтокъ отъ това търговско сръдище бѣше сжщиятоската гръцка махала въ града. Но повечето гръци бѣха пришелци — и то отъ по-ново време. Трѣбва да се приеме, че и въ Варна е станало това, което е сждбана населението ни по долното теение на Марица: то е бѣгало сѣрускитѣ войски въ южна Русия и имѣството му е заемано отъ гръцки колонии изъ брѣговетѣ на Мряморно море и Егея. Въ „Сборникъ отъ народни пѣсни на Бесарабскитѣ българи“, записани и издадени отъ южноконния запасенъ полковникъ Янковъ, има и варненска пѣсенъ. Две ѝ третини сж на български, а последната — на турски. Птичка донѣс писмо на варненци. Събиратъ с първецитѣ, повикватъ си учитѣ и тѣ чететъ: зло предстои на вада, тѣ ще бжде „ударенъ“ отъ руситѣ. Така и става: градътъ бѣ бомбардиранъ отъ руситѣ. Полена турска третина на пѣсенѣта свършва: „Балкъ-пазарънда чѣпъзиянъ олду“. Очевидно, тази пѣсенъ въ Бесарабия се пѣе отъ варненски изселници — българи и гагаузи. Ето, мѣстото на това изселенческое население е заела придошлата гръцка колония.

Бири Исмаил калфа, бири
назнадаръ,
Бени сарж баирда йолдюдилеръ,
Арабая пиндирдилеръ,
Варная индирдилеръ,
Сокакъ, сокакъ гездирдилеръ,
Ал канларъ акардж,
Джумле инсанъ бана бакардж.

ПРЕВОДЪ:

Азъ бѣхъ едно момиче на тулчан-
ския чорбаджия,
Хемъ на майка си, хемъ на баща
си азъ бѣхъ галено.
Вжтре въ Тулча (има) единъ мраморенъ
стѣлбъ,
Въ гората на одушенъ младежъ
сърдцето не понася.
(Презъ) тѣсни пжтища добре не се
минава,
Неговитѣ горчиви и сладки води не
се пиятъ.
Това, което на мене направи, сж
двама души:
Единиятъ Исмаилъ колара, а дру-
гиятъ касиерътъ.
Мене на жѣлтия баиръ ме убиха,
На колата ме качиха,
Отъ Варна ме снеса,
Отъ улица въ улица ме разхождаха,
Червени кърви течеха,
Всички човѣци мене гледаха.
Пожойниятъ гимназиаленъ учи-
тель Шишковъ въ Варна е написалъ
следъ освобождението една траге-
дия за хубавата Недѣлка.

Д-ръ П. Д. Скоричъ.

Гръцко-Византийското наследство въ нашия народенъ говоръ.

(продължение отъ брой 13)

Азъ ще се откажа да изброя-
вамъ тукъ нашитѣ кръщелни име-
на, които въ по-големата си частъ
сж гръцки. Дори и такива имена,
кито ни струватъ наши, сж въ
жестокостъ умалителни форми на
гръцки: отъ Ге-ор-гиос = земле-дѣ-
ецъ, ние имаме: Геро, Герчо, Гю-
о, Гица, Геца, Джуро и Гергина;
отъ Теодрос = Божидаръ: Тотю,
Тошю, Точко, Дочо, Дорка, Ту-
дошъ; отъ Пан-айотис = всевятъ:
Паню, Паню, Панко, Поню. — Презъ
всѣхъ половини на миналия вѣкъ,
когато духоветѣ ни бѣха възбуди-
ли противъ всичко гръцко и наше-
то народностно възраждане бѣше
добило мощенъ тласкъ, много
отъ нашитѣ гръцки имена усилено
почнаха да се превеждатъ на бѣл-
гарски; тъй, Василкитѣ станаха
Султанки и Цареви, Калуша се по-
бѣлгари въ Добра, Фотина се из-
лупи въ Свѣтлана, Евфросина =
Роска въ Весела, Ксантула въ
Руска, Кириякъ и Керекия въ Не-
дѣлко и Недѣля, Параскевъ въ
Петканъ, Анастасия въ Възкресия
— та дори и Прометей въ Промис-
сѣлъ: Промисѣлъ Бъчваравъ! —
единъ шуменецъ, стана семина-
ристъ, офицеръ и загина!

Нашата церковна терминология е
почти изцѣло гръцка. Проследете
дългия низъ отъ церковни думи:

тронъ, икона, иконостасъ, идолъ
(видъ, образъ) и амвонъ; псалтъ,
аналой („читало“) тропаръ и исю
(еднакъвъ гласъ); библия, еванге-
лие, ангелъ, дяволъ („клеветникъ“),
адъ и апостолъ (пратеникъ), кан-
дидо (свѣтило отъ латин.), висо-
косенъ (бисекстилис), полюлей (по-
ли-елеос: много-елейникъ, — свѣщ-
никъ); параклисъ, клисаръ, черко-
ва („кириаки, — Божи домъ), метохъ,
митрополия и камбана; проз-елитъ
(„ела-при“ насъ), лаикъ, клиръ и
клирицитѣ; патриархъ, екзархъ
митрополитъ, епископъ и архиман-
дритъ („мандра“ = кошара; почита-
телитѣ на св. Пахомия презъ IV в.
въ Египетъ сж били разпредѣлени
предъ пещерния му манастиръ по
„кошари“, та всѣки си ималъ по
единъ „кошарникъ“ — „мандраджия“
— „мандритис“, а надъ всички е
бѣлѣл единъ „архимандритъ“); архи-
иерей, прото-иерей (първо-свеще-
никъ), попъ (папас — отецъ) дяконъ
(прислужникъ), игуменъ (вопачъ)
калугеръ (добро дѣло), монахъ
(самотникъ) манастиръ, иконимъ
(домакинъ), шкитъ и скетъ („упра-

жняващъ“ се въ вѣрата) канонъ,
афтокефаленъ, ставропигиаленъ, си-
нодъ, (сходъ, съборъ), епархия, ено-
рия, ефория, ктиторъ, епитропъ и
таксидиотъ (частенъ приноситель на
заповѣди); лития (литтомай — моля
се), литургия, а-катистъ („не се
сѣда“), парастасъ и пан-нихида*)
(все-нощия); зографинъ, протосин-
гелъ, анархистъ и християнинъ; си-
нагога (съборъ), анагема (прокля-
тие), схизма (отцѣпване), епитимия
(наказание), аФ-орясвамъ (от-дѣ-
лямъ, отлжчвамъ), парясвамъ, на-
фора (ана-фора — възношение), пру-
сурка (прос-фора — приношение) дис-
косъ (кржгъ, собств. „хвъргало“),
вулла (лат. мѣхуръ, печатъ) и расо-
стихаръ, епи-трахилъ (на-шийникъ;
„трахея“), скиптеръ, митра, калимья-
ка и корона; ковчегъ, кифоръ, сар-
ко-фагъ (лешоядъ), кивотъ, скиния
(шатра — сцена), ересъ и аязмо (све-
та вода); Христосъ (помазанъ т. е.
царъ — евр. мѣсия), кръстъ (отъ нѣм.
Кристъ = Христосъ: християнинъ =
рус. „крестянинъ“; покрѣстямъ,
крѣщение, крѣщавамъ); метани (ме-
та-нойка: отсетне умъ т. е. пока-
яние); „Метания“ нарекла Юстини-
ановата Теодора учредения отъ нея
домъ за паднали девизи въ Ц-градъ);
елей, смирна, тимиянъ („пушило“
жертвено) и мира; ливанъ, кедръ и
„гора елеонска“; пахомецъ — брад-
саль нечистоплѣтничъ по подобие
на св. Пахомия — Пещерникъ; три-
мера т. е. „три дни“ гладувамъ,
„геена огнена“ (евр., араб. „дже-
хенем“ тур. „джендемъ“) и всички
страхотии на „апокалипсиса“!

Вехта византийсина лѣха, наисти-
на, отъ всички тия попки и чер-
ковни думи.

Гръцки сж названията на нѣкои
наши градове: Анхиало (приморие)
Бургасъ (пюргос — кула, крепостъ),
Созополъ (спаси-градъ), Ахтополъ
(Агатополисъ = правдо-градъ), Васи-
лико (царево), Ямболъ (Диамполисъ),
Айтосъ (аетос — орелъ), Провадия
(проватон — овца; „Овъчъ“), Панагю-
рище — „панаирище“? Коприщица —
„торище“? (копри — гюбре), Клис-
ура (гръц. отъ латин. клаузура, т. е.
тѣснина, затворено мѣсто); Стани-
мжа (Стенимахосъ — тѣсно бранъ-
ство“), Мелникъ (мелан-икос — черна
кжша), планината Пелистеръ (пери-
стера — гължбъ) и Никополъ (побе-
доградъ) основанъ отъ Ираклия въ
споменъ на неговата победа презъ
629 г. надъ Хозроя II Персийски и
на въздигането на поробения кръстъ
Христовъ въ Иерусалимъ на 14/27
септемврий с. год. (Кръстовъ, а не
Кръстювъ день!)

Нека сега читателтъ, изморенъ
отъ сухото изброяване на толкова
забутани думи, които биха „оживѣ-
ли“, ако ми се дадѣше тука мѣсто
да посоча тѣхния етимологиченъ
произходъ, поясненъ съ культурно-
исторични бележки — та нека доса-
дениятъ читателъ да се поразведри
малко изъ дебритѣ на нашитѣ за-
ети отъ гръцки глаголи, чието без-
редно изброяване все пакъ ни раз-
крива много отъ душицата на на-
шия народъ, пропита презъ вѣкове-
тѣ отъ гръщина. Много гръцки
глаголи сж проникнали у насъ въ
своята аористна форма: фтано —
ефтаса (фтасахъ), ек-февго — ефига
(уфейкахъ — избѣгахъ) аподидраско
— апедра (ударихъ, одраскахъ —
избѣгахъ; коренъ „дра“ — „тър-ча“,
бѣгамъ; отъ тукъ „дромосъ“ — друмъ,
собств. „търчилице“, срав. хипо-

*) Въ „Българска Речъ“ кн. V. отъ
1928 — 29 год., въ статията си „Правописъ
на нѣкои чужди думи“ г. Я. Пиронковъ
погрѣшно произвежда думата „п а н И-
х и д а“ отъ „п а н И х о с“, което зна-
чело „общо пѣние“; погрѣшно мисли че
трѣбвало да се пише „м о н О с т и р ъ“,
понеже произхождала отъ м о н о с
(самъ), а въ сжщностъ гръцката дума си
е монАстири — он (монас т. е. самотенъ);
пакъ погрѣшно твърди, че трѣбвало да
се пише „т и м е н у г а“ защото ужо
произхождала отъ т и м я н ъ, което
ужъ значело миризма, когато т и м и а м
а значи димило, пушило отъ thymiaio —
димия (общъ коренъ: dhimos — димъ). Сж-
що погрѣшно казва, че на гръцки се каз-
вало „п и н и к и д а“, а то е „п а н а-
к и д а“ — плоча“. Погрѣшни и невежест-
вени сж и други правописни упътвания,
които този авторъ на правописни ре-
чникъ посоча въ статията на ученицитѣ.

дромъ). И нѣщо повече! Това гръ-
цко аористно окончание (с) ние ши-
роко и безъ особена нужда изпол-
зуваме, за да създадемъ отъ наши
и отъ турски прилагателни и сжще-
ствителни наши глаголи: брада-
брадъСвамъ, коренъ — коренъСвамъ,
чаршавъ — чаршафоСвамъ, бѣлъ —
бѣлоСвамъ. Въ нашия езиковъ гра-
бежъ ние не се задоволяваме са-
мо съ гръцки окончания, но сме
заграбили и турски перфектни (т. д.
— дик-мек дик-Т-им; боя-мак, боя-
Д-ъм) та сме ги поставили едно до
друго и имаме гръцко-потурчени
глаголи: дикТиСвамъ, бояДиСвамъ,
ютюлДиСвамъ.

Следнитѣ наши глаголи сж отъ
наши произходъ:

ам-болясвамъ (емвалло = присаж-
дамъ, инжектирамъ) кютамъ (кито-
ме = лѣгамъ; „кютай“ = лѣгай, и
мълчи!), патаксвамъ (патасай = уби-
вамъ, умирамъ: „патаксай — умри!“),
аргасвамъ, угретисвамъ (ургос =
работникъ, хир-ургос: ржкодѣлецъ),
арнисвамъ, аресвамъ, гангренисвамъ,
докимасвамъ, каталясвамъ, залис-
вамъ, захласвамъ и халосвамъ (по-
вреждамъ, пошурявамъ); хрепос-
вамъ, калесвамъ (поканвамъ) кака-
нижа, липсвамъ и кацвамъ (катиме
= сѣдамъ; каце! = седни!; „кѣцай“
кузумы!) килвамъ (килиндо = валямъ;
килиндросъ = валякъ, „цилиндъръ“),
сидеросвамъ (сидерон = желѣзо,
ютя), молепсвамъ (заразявамъ), му-
хлясвамъ, нутясвамъ (нотйа = влага),
хетамъ, околлсвамъ (еколлсиса =
залепнахъ), мязамъ (омйазо = при-
личамъ), протъса (усърденъ съмъ),
пастря (пастрево = пазя чисто, кра-
сѣ), патя, пенкамъ се (пенуме =
трудя се, бедствувамъ), скепцвамъ
(скептоме = издебвамъ), съпикас-
вамъ, сколасвамъ (схолозо = имамъ
свободно време; обучавамъ; отъ
тукъ: схолйо = школо), спутасвамъ
(побързвамъ, потруждамъ се), о-
скопосвамъ, скопосенъ, стифасвамъ
(стивазо = тѣпча); наваксвамъ (ав-
ксано = раста, придавамъ), цирля се
(като дете съ колици и съ диа-
рия; „цирлизо), харосвамъ, натри-
гясвамъ (тригос = тригя: гроздоберъ;
виненъ камѣкъ); типосвамъ, фан-
тасвамъ, изфирясвамъ, мириша, ха-
ризвамъ, педепсвамъ (епедевса =
възпитахъ); ела, елате (повел. отъ
ерхоме; сравни „прос-е-литъ“ = при-
шелецъ). Не ме е „еня“ отъ нищо;
(енйа = грижа, страхъ).

Това, макаръ и дълго изложение
на гръцкитѣ ни заемки не е пълно
— има още много гръцки провин-
циализми у насъ употребявани где
повече, где по-малко. Изброенитѣ
тукъ гръцки заемки сж въ упорѣ-
ба и въ града Шуменъ, гдето нѣ-
ма почти никакви гърци.

Отъ настоящето изложение се
вижда колко всеобхватно е гръц-
кото влияние върху нашия езикъ,
върху н а р о д н и я ни говоръ.
А за да бжде той тъй силно по-
влиянъ, можемъ да си предста-
вимъ колко обширно, колко дълбо-
ко ще да е цѣлокупното гръцко
влияние върху общия н а ш ъ жи-
вотъ презъ течение на хиляда и
двесте години!

Задача на нашата наука е да
проучи това влияние в с е с т р а н -
н о, защото въпрѣки всичко ние
все пакъ си оставаме духовна рож-
ба на гръцко-византийската кул-
тура.

Френскиятъ езикъ въ България.

Поводъ да напишемъ тѣзи редо-
ве, послужи ни статията на г. Я.
Варналиевъ, „Високото отличие на
Варнен. Търг. Училище и фр. Дев.
Гимназия „Св. Андрей“. Дебело
подчертаваме изказанитѣ въ горна-
та статия мисли (бр. 13 отъ 15 яну-
арий т. г. на в. „Варненски Кор-
енякъ“) отъ автора, че изучаването
на френски езикъ въ Варна и дру-
гаде е последица на съзнанието у
българина за превъзходството на
този изященъ езикъ, че всички
идеи, всички мисли сж минали и
минаватъ презъ френския и сж ста-
нали и ставатъ достояние на цѣлия

свѣтъ, и следователно Франци-
срѣдище, фокуса на Европейскъ
цивилизация.

Никой не може да оспори,
френскиятъ езикъ е най-много раз-
пространения езикъ въ България.
Обстоятелството, че въ градоветѣ
София, Варна, Шуменъ, Разградъ,
Русе, Търново, Габрово, Севлиево,
Ловечъ, Кюстендилъ, Лѣджене, Та-
таръ-Пазарджикъ, Казанлъкъ, Плов-
дивъ, Ямболъ, Стара-Загора, Бур-
гасъ и др. сжществуватъ двата
„Алиансъ Франсезъ“ е доказател-
ството за разпространението на
френския езикъ. Това съзнание за
превъзходството на френския езикъ,
за бързото му и лесно изучаване,
за богатата френска литература,
не е съвремененъ явление, а дати-
ра още отъ времето на турското
владичество. Безспорно е, че то-
гава още отъ България сж зами-
навали бѣлгари да довършатъ уче-
нието си въ французскитѣ универ-
ситети, въ Швейцария и Белгия,
гдето се преподава на френски е-
зикъ. За подкрепа на нашето твър-
дение ние ще приведемъ една из-
вадка отъ в. „Свѣтъникъ“ брой 34,
отъ 14 апр. 1863 г.: „френскиятъ
езикъ е всемирень, притежавайки
твърде богата литература. Той е
езикъ на знаменитъ народъ, който
е билъ всѣкога на чело на евро-
пейската цивилизация, и който, сле-
дователно, държи първо мѣсто въ
напредъка на наукитѣ и искусства-
та. Той има една огромна литера-
тура въ всичкитѣ области на чо-
вѣшката култура, въ оригиналъ,
сжщо въ преводъ отъ всичкитѣ за-
бележителни трудове на другитѣ
народи. Като се изучи този езикъ
не само обогатява човѣкъ своята
култура, но придобива единъ езикъ,
който улеснява търговията, тъй ка-
то той е разпространенъ навредъ“.

Още въ 1853 г. френскиятъ е-
зикъ фигурира въ програмитѣ на
училищата въ Стара-Загора, Габро-
во, Карлово, Пловдивъ и др. За
любопытство ще приведемъ факта,
че още въ 1845 г. е преведенъ на
български „Телемахъ“ отъ Фене-
лонъ, въ 1861 г. „Скитникътъ Евре-
инъ“ отъ Е. Сю и др.

Отъ произведената статистика за
1934-1935 г. въ нашитѣ прогимна-
зии сж изучавали 25,000 ученика
френски езикъ, въ гимназиитѣ —
35,000 ученици, до като другитѣ
чужди езици далече много по-малко.

Написахме тѣзи кратки редове
за да подчертаемъ основател-
ността и правотата на мислитѣ на
г. Я. Варналиевъ въ гореспомена-
та му статия.

Ивановъ.

Иванъ П. Церовъ.

Писмата на Митрополитъ Иоакимъ.

(отъ проф. П. Никовъ)

Въ 34-то писмо, отъ 2 юний 1867
г., се изнася, относно завещанието
на Парашкевъ Николау за болни-
цата въ Варна, че преди два мѣсе-
ца, споредъ чл. 19 на завещанието,
се избрало ново настоятелство.
Избрани били пълномощници на
града, да идатъ въ Одеса, кждето
е починалъ П. Николау и, като взе-
матъ облигациитѣ на капиталитѣ
по завещанието, да събератъ и
лихвитѣ, та да се започне вече и
зданието. За зла честь, варнен-
скиятъ руски консулъ настоявалъ
на схващането си — да се мѣси и
да назначи свой човѣкъ въ настоя-
телството — схващане, което проти-
воречело на правото и на завеща-
нието, а особено вредѣло на общи-
ната поради Българския въпросъ.

Митрополитъ Иоакимъ предпола-
га, че консултътъ ще да е писалъ
въ Одеса и попрѣчилъ на работата
на заминалитѣ преди 15 дни за тамъ
пълномощници на града, та моли
патриарха да подеиствува предъ
генералъ Игнатиевъ, да пише въ
Одеса и отстрани спѣшнитѣ. Въ
противенъ случай да се даде нему
едномесеченъ отпускъ за урежда-
не на този въпросъ. (Нека тукъ

обележимъ, че по този предметъ сж размѣнени дълги писма между управляващия Руското вице-консулство въ Варна Никола Г. Даскаловъ и Руския посланикъ въ Цариградъ генералъ Игнатиевъ, въ които първиятъ изнася непочетни нѣкои похвати и действия на митрополитъ Иоакима, проявенъ при строежа на черквата „Свети Никола“ и болницата „Парескева Николова“, днесъ градски родиленъ домъ и противобѣсна станция. — Виждъ и статията „Иоакимъ варненски митрополитъ“, отъ архимандритъ Инокентий, стр. 6—14 въ книгата „Материали за историята на градъ Варна“. Намѣсването на консулството става по причина, че завещателътъ е билъ руски поданикъ).

Въ 35-то писмо, отъ 2 юлий 1867 г., м. Иоакимъ казва, че е получилъ писмото на патриарха отъ 18 миналий месецъ съ съдържание, какво мисли правителството и патриаршията по въздигането на черкви, училища и манастири — нѣщо, което и мѣстната властъ му явила и заповѣдала да се направи оценка на сградата на манастиря „Свети Константинъ“, която предстои да се строи вмѣсто изгорѣлата. Властта питала, отде ще се взематъ и разнокитъ за нея.

Въ изпълнение на тази заповѣдъ, приключва въ писмото си съответно изложение, като явява, че навсѣкжде такива свещени сгради, построени или ще се построятъ никога не сж имали всички срѣдства, но се започва съ малко и постепенно съ помощта на християнитъ се изкарватъ. Тѣй ще бжде и съ тукашния манастиръ, чиято постройка, покрай споменатитъ въ изложението малки капители, има и достатъченъ приходъ, та и преимущество, че онова, което се стане съ 20 хиляди гроша тукъ, въ града не може се построи и съ трикратното.

Въ 43-то писмо, отъ 2 февр. 1868 г., м. Иоакимъ дава силенъ речевитъ изразъ на дълбокия смутъ, който е обзвелъ духътъ му и духътъ на варненскитъ гърци, че и Варна ще се обхваща отъ българскитъ епархии, които ще бждатъ освободени отъ патриаршията и ще попадне подъ ведомството на екзарха на България. Подобно нѣщо, споредъ него е невъзможно; но, ако стане, варненскитъ гърци грѣмко заявяватъ, че никого нѣма да приематъ такова едно духовно подчинение и изказватъ молба: да се образува отъ Варна съ цѣлото крайбръжжие епархия чисто грѣцка, подведомствена направо на патриарха.

Въ 44-то писмо, отъ 23 февр., м. Иоакимъ иска отпущъ отъ Патриаршията да иде да се лѣкува въ Виена отъ сърдечна болестъ, засилена, споредъ него, и отъ неизмѣримо терзание поради Българския въпросъ, и какъ да не разрушалъ човѣкъ своя умъ и здраве, когато, напимѣръ, ималъ предъ себе си жена гъркиня, която, имайки мжжъ българинъ, плаче и ридеа за всички злини що понася отъ своя злодея мжжъ, и то отъ православнитъ български първенци (име не се казва).

Въ 47-то писмо, отъ 20 априлъ 1870 г., се говори, че билъ получилъ окръжното патриаршеско и синодално писмо отъ 2 миналий месецъ, което се отнася до издадения султански ферманъ, който дава известно решение на Българския въпросъ и му се съобщава и гледището на майката Черква, която не приема този изходъ, понеже билъ противенъ на божественитъ и свети канони.

По-нататъкъ въ писмото и той съобщава, че преди нѣколко дни се изпратилъ и тукъ на властта официално преписъ отъ казания ферманъ съ особена везирска заповѣдъ за разрешението на спора. Тя се прочела и въ управителния съветъ, въ редовното му заседание. Запитанъ тамъ, Иоакимъ казалъ, че Черквата нито е приела, нито ще приеме фермана.

Въ 56-то писмо, отъ 1 октом. 1870 г. — едно предѣлно писмо — митрополитъ Иоакимъ изнася, че изтича шеста година, откакъ билъ опредѣленъ за Варненски архирей. Нотъзи години той преминалъ въ скръби и мжки, въ нѣмотия и злочестии, въ нападки и хули, въ непрестанна война отъ страна на българщината въ Варна. Тя го корѣла и осмивала въ лице, бедила го и се опитвала съ непристойни срѣдства да сине всѣко обществено дѣло, предприето отъ него.

„Въ Варна, казва дословно той, има две черковни власти — една канонична и законна, а другата — не. Представителътъ на незаконната, който самъ се нарича архимандритъ,*) владика и кой знае какво друго, върши свободно и безпрепятствено всичко, що е дадено на каноничния архирей. Въ държавата сжщо той не притежава нѣщо по-малко съ признатия отъ властта архирей, защото въ официални дни и той прави посещения като него. Дѣлото на всѣки българинъ, разгледано отъ властта и имаше вързки съ Черковата, се изпраща на него и на Българската община. Редовно този архимандритъ обикаля селата, дори съ една сатрапска свита и обноска, благославя християнитъ, разглежда тѣхнитъ дѣла и спорове, свързва и разтрогва бракове, прощава и налага наказания, уволнява и назначава учители и свещеници. Той съветва вѣруващитъ да строятъ главата на грѣцкия архирей, ако посмѣе да се противопостави на българския неудържимъ потокъ“. — Презъ тази година пъкъ, за да покажелъ своето всеилие, при обиколката на митрополитъ Иоакима въ Каварненско, върабѣлъ преди него и заплашвалъ селянитъ, ако приематъ грѣцки свещеници въ дома си.

(Следва)

Д-ръ К. Караджовъ.

Принципитъ на хранителната хигиена.

Plures occidit gula, quam gladius (Повече уби стомахътъ, нежели мечътъ).

Старогрѣцкиятъ философъ-моралистъ Плутархъ посветилъ една забележителна въ съчинението си „Морални работи и разни работи“ глава за правилата на хигиената, нѣкои отъ които се отнасятъ за нашия въпросъ: „Приятното въ хранитѣ е полезно до толкова, до колкото сж тѣ хранителни. Най-добре е да свикнемъ тѣлото си да нѣма нужда да яде месото на животнитъ. Земята ни снабдява доста щедро съ всичко нужно не само за нашето постоянно изхранване, но още и за нашето чувствено удоволствие и нашето наслаждение чрезъ хранитѣ, които, изходящи отъ нейнитъ недра, не изискватъ никаква работа, и чрезъ ония отъ тѣхъ, които различни смѣси и готвения правятъ вкусни“.

Споредъ Кювие, „изглежда, че човѣкъ е създаденъ да се храни главно съ овошки, корени и други сочни и хранителни части отъ растенията“. А Флурансъ казва, че „ако се взематъ въ внимание неговиятъ стомахъ, неговитъ жби и неговитъ черва, човѣкъ, по своето естество и своето потекло, е плодоядецъ“.

Кювие и Флурансъ безсѣмнено преувеличаватъ; но не е по-малко истина, че малко много подправената животинска храна, която употребяваме и съ която повече и повече злоупотребяваме, не е храна — тя е едно продължително или повторително отравяне.

За това могатъ се да две серии доказателства: еднитъ, извлѣчени отъ всѣкидневнитъ наблюдения:

*) Думата е за архимандритъ Панарета, изпратенъ, по искане на българитъ, отъ Илариона Макариополски за предстоятелъ на българската черква въ Варна — единъ много деятеленъ човѣкъ. Той вѣвежда прѣвъ пѣтъ и копирни книги за преписката на общината.

другитъ, заимствувани отъ науката.

1) Следъ една вечеря, състояща се отъ всѣкакви меса — маринирани, подправени, едва опечени, и вина и спиртни питиета отъ всѣкаквъ произходъ, а едно само ядене отъ зеленчукъ, и то сложено като по принуждение, вие сигурно трѣбва да сте забелязали, че сте прекарвали една неспокойна нощъ, че събуджването ви е било тежко и че, на следния день, умственитъ и мускулнитъ ви сили сж биле значително отпаднали. Другъ пътъ, вие сте чувствували една необяснима сутрешна умора (физическа, морална и интелектуална умора); вие сте билъ единъ сутрешенъ неврастеникъ. — Колко ли пъти вие сте чувствували известна физическа и интелектуална леност, която ви е заставяла да се откажете въ момента отъ работата и ви е накарала да казвате: „Днесъ не съмъ разположенъ, главата ми тежи, за нищо ме не бива“. А тѣй като всѣко последствие има си и причината, то, ако я потърсите, често ще видите, че презъ предидущитъ дни, вие не сте спазили добре правилата на въздържаността.

Казано е, че съхраненето, прехранването има по-голѣми неудобства, нежели преумората на смилателнитъ органи: това е свършено вѣрно, а безсѣмницата и виенето на свѣстъ се дължатъ по-често на месното прехранване, нежели на стомашното разстройство (диспепсия). Затова много пъти тия два упорити признаци отстъпватъ на единъ млѣчнозеленчуковъ режимъ. Въ повечето случаи, виенето свѣстъ и безсѣмницата не сж, както се мисли въобще, рефлексни явления, а се дължатъ на отравяне. По-късно, вследствие едно непрестанно дразнене на стомашната лигавица, месното прехранване води къмъ диспепсията, най-често къмъ излишъка на киселини (хиперхлоридрия).

2) Умрѣлото животно почва много скоро да се разлага, вследствие което се образуватъ въ него органически отрови, наречени *птомини* (трупови отрови), на които отровнитъ последствия сж добре изучени отъ Селми, въ Италия, Готие, въ Франция, Бригеръ, въ Германия. Последствията на тия алкалоиди (алкалоидни органически материи) сж еднакви съ ония на най-силнитъ растителни отрови на никотина, стрихнина, мускарина и пр.

Науката познава безброй случаи отъ остри отравяния отъ хранителенъ произходъ. Ние нѣма да се занимаемъ тукъ съ тѣхъ, но ще обърнемъ вниманието на нашитъ читатели особено върху бавното и продължително отравяне, защото обикновено полагаме грижи за увеличаването му било чрезъ ядене на едва опечено, почти сурово месо (силното печене на месото отстранява отчасти вредното действие на птоминитъ), било пъкъ чрезъ ядене на едно малко много подправено месо отъ дивечъ; отровното действие на което е толкова по-силно, колкото повече животното е било преуморено отъ тичане или страхъ. Нѣки отъ птоминитъ на старото месо или на непрѣсната риба и на силно ферментираното сирене сж най-опасни.

Обаче, да не преувеличаваме: тия отровни вещества се намиратъ въ извѣмѣрно минимални дози въ нашитъ храни; но тѣ сж тамъ и това е достатъчно, за да обясни много работи. При това, назначената да възбуди апетита кухня е отговорна за болеститъ на многолюдцитъ, та много е правъ Линосие, като казва, че обикновено наричатъ отровителъ лошия готвачъ, когато, въ сжщностъ тоя епитетъ би билъ по-подходящъ за добритъ готвачи!

Годишниятъ абонаментъ на вестника е само двадесетъ и петъ лева.

Печатница „Просвѣщение“ — Варна

Тържественото откриване на водопровода Батова—Варна.

Студенъ януарски день. По небото се носятъ гъсти сиви облаци които като нѣкакви грамадни фантастични птици, се носятъ на югъ, гонени отъ студения северенъ вѣтръ. Чувъ се глухиятъ ревъ на нашето Черно море. Предъ народнитъ театъръ се издига величествено два стълба, украсени съ зеленина, на които гордо се развѣватъ роднитъ трибагренници. Между тѣхъ е водоскокътъ потъналъ цѣлиятъ въ зеленина. Около него се трупатъ празнично настроено гражданство, което, като че ли не се страхува отъ силния студъ. Тукъ сжщо е и пожарната команда въ пълния си съставъ. Всѣки очаква съ нетърпение минутата, когато ще бликне тѣй дългоочакваната вода.

Въ сжщото това време глѣ, предъ турбинната централа, която се намира близо до старитъ резервари се отслужилъ молебенъ въ спѣсаленъ аналой надъ входа, на който глѣчатъ ликовецъ на Т. Величествена мѣстото, гдето се състоя тържеството, бѣше построена величествена арка, украсена съ зеленина. Наръжеството присѣствуваша: Обиректоръ, Началникътъ на гарона, Кмета, пом. кметовецъ и др. официални лица. Присѣствуваша и множество граждани. Следъ молебенъ се държаша подходящи за случая речи. Кметътъ г. Мустовъ изтъкна обстойно историческия изходъ за водоснабдяването на Варна. Лентата за откриване на водовода се прерѣза отъ г. Обл. д-торъ, който държи речъ, съ изтъквайки благодарността, която водата, пожела тя да допринесе издигането на Варна—Царицата на Черно-море. Въ сжщото това време когато лентата бѣ прерѣзана и данта пусната, долу въ града, предъ театъра, тя избликва съ голяма сила отъ водоскока на една висока височина подобно на нѣкаква гейзеръ. Гледката бѣ величествена. Водата се издигаше на силни струи, подобно на нѣкое вѣтрило, между което блестѣха, като бриланти, малки капчици съ всички цѣвове на джгата. Слънцето се подаде усмихнато задъ облацитъ, като че ли и то се радваше, че нашата черноморска красавица се е сдобила съ тѣй дългоочакваната вода. Гражданството започна полска-лекъ да се разпръсва доволно отъ всичкото видѣно.

П. Ив. Софийски — ученикъ.

ХРОНИКА

Настоятелството на Д-во „Варненски Коренякъ“ благодарни на всички, които посетиха традиционната вечеринка на дружеството, която се даде на 16. I. т. г.

Умоляватъ се живущитъ въ София абонати да изплатятъ абонамента си — 25 лв. годишно. Квитанции се изпратиха чрезъ Телегр. Пош. Станция. Вестникътъ се издържа изключително отъ абонаменти и вѣрваме, че всички, които обичатъ Варна, ще ни подкрепятъ.

Съобщаваме на абонатитъ си, че годишния абонаментъ не изтича съ календарната година. Срещу платенитъ 25 лв. ще получатъ още 10 броя.

Общината трѣбва да побърза да се поставятъ надписи на новоименуванитъ и преименуванитъ улици, за улеснение на реднитъ служби и за улеснение на гражданството.

Въ Варн. ученически трапезарии се хранятъ около 500 деца. Нуждна е подкрепата на гражданството, защото числото на нуждаещитъ се деца все повече се увеличава.

Бившиятъ пом. дан. началникъ Недѣлко Табаковъ, който бѣше даденъ подъ сждъ въ връзка съ кибритната афера, е оправданъ напълно отъ Варнен. Областенъ сждъ.